

WorldCom Skandalı

Ceyda Yerdelen Kaygın¹

Özet

Dünya çapında sürdürülebilir finansal sistemin oluşturulması; şirketlerin muhasebe kurallarını uygulaması ve finansal tablo dolandırıcılığının önüne geçilmesiyle sağlanabilir. Finansal tabloların güvenilirliği, şeffaflığı ve tekdüzeliği sadece şirketlerin finansal performanslarının belirlenmesi için değil aynı zamanda şirketler ile ilgili karar verme süreçlerinde finansal bilgi kullanıcıları için de oldukça önemlidir. Finansal tablolarda yer alan rakamlar manipüle edilerek; menkul kıymetlerin aşırı fiyatlandırılması, şirketlerin aşırı borçlanması, şirketlerin iflastan kaçınması, şirketlerin düşük faizli borç almaları, yöneticilerin suni performans artışları, yöneticilerin ikramiye ve terfi almaları gibi başlangıçta olumlu durumların oluşturulması mümkündür. Ancak şirketlerin finansal tablo dolandırıcılığının ortaya çıkmasıyla birlikte söz konusu olumlu durumlar tersine dönmektedir.

WorldCom skandalı; şirketlerin finansal tablolarının güvenilirliğinde şeffaflığın önemini vurgulayan ve finansal tablo dolandırıcılığı konu alan araştırmalar için sağlam bir zemin oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada, Worldcom skandalı ile ilgili literatür taraması yapılarak skandalın değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada; şirketin tarihçesi, skandalın ortaya çıkışı ve etkileri ile skandala yönelik alınan önlemler ayrıntılı olarak ele alınarak incelenmiştir.

Bir telekomünikasyon şirketi olan WorldCom'un iflası, şirketlerin finansal raporlama sürecinin güvenilirliği konusunda endişeler oluşturmasının yanı sıra finansal raporlama sürecinde yöneticiler, denetçiler, düzenleyiciler ve analistlerin süreç içerisindeki rollerine de dikkat çekmektedir.

1 Doç. Dr. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, ceydayerdelenkaygin@gmail.com, 0000-0001-9544-9991.

1. Giriş

Finansal bilgi kullanıcıları; şirketlere ait belirli dönemlerde yayınlanan finansal tabloları inceleyerek şirketlerin finansal durumları ve faaliyet sonuçları gibi konularda bilgi edinmektedirler (Santos vd., 2018: 1091). Küreselleşme ile birlikte yatırımcılar; farklı ülkelerdeki şirketlere yatırım yaparak yabancı sermayenin bir ülkeden diğerine serbestçe akışında etkili bir faktör olarak görülmektedirler. Bu bağlamda yatırımcılar; şirketlerin finansal tablolarının uluslararası finansal raporlama standartları uygun olarak hazırlanmasının yanı sıra şirketlerin bağımsız ve yetkili taraflarca denetlenmesini talep etmektedirler (Öğüt vd., 2009: 5419).

Finansal tablolar, karar alma süreci için ana bilgi kaynaklarından biri olsa da yöneticiler; finansal raporlamada ve mali işlemleri yapılandırma, şirketlerin temel ekonomik performansı hakkında bazı paydaşları yanıltmak veya muhasebe rakamlarına bağlı sözleşme sonuçları etkilemek için finansal raporlarda değişiklikler yapmaktadırlar (Healy & Wahlen, 1999: 368). Başka bir ifadeyle yöneticiler; kendi çıkarlarını maksimize etmek için finansal bilgi kullanıcılarını finansal bilgi manipülasyonu ile yanıltabilirler. Hileli finansal raporlama ve muhasebe manipülasyonu olarak da adlandırılan finansal bilgi manipülasyonu genellikle finansal tablolardaki bilgileri kasıtlı olarak çarpıtma eylemi olarak ifade edilmektedir (Trussel, 2003: 167). AICPA'ya göre (According to the American Institute of Certified Public Accountants) finansal bilgi manipülasyonu; mali tabloların hazırlandığı muhasebe kayıtlarının veya destekleyici belgelerin manipüle edilerek kasıtlı olarak değiştirilmesi veya muhasebe bilgilerin mali tablolarında kasıtlı olarak yer verilmemesi olarak tanımlanmaktadır. Finansal tablo dolandırıcılığı yapmanın nedenleri arasında; hisse senedi performansını iyileştirmek, vergi yükümlülüklerini azaltmak veya yönetimsel baskı nedeniyle performansı abartma girişimi gibi durumlar yer almaktadır (Ravisankar vd., 2011: 492).

Finansal tablolardaki muhasebe kayıtlarının çarpıtılması, sahte işlem veya muhasebe ilkelerinin yanlış uygulanması gibi hileli işlemler piyasa, yatırımcılar ve kamuoyu üzerinde tahribat etkisi yaratabilir (Hastuti, 2015: 222). Küçük bir bilgi manipülasyonu büyük bir fiyat hareketini tetikleyebilir (Wang & Zheng, 2023: 5). Finansal dolandırıcılık, finans sektörüne olan güveni azaltabilir, ekonomileri istikrarsızlaştırabilir ve insanların yaşam maliyetlerini etkileyebilir (West & Bhattacharya, 2016: 47). Bu nedenle şirketlerin finansal tabloların hazırlanması sürecinde etik, iç denetim ve bağımsız denetim mekanizmalarının sağlıklı yürütülmesi oldukça önem arz eden bir durumdur.

Bu çalışmada finansal tablo dolandırıcılığının bilenen örneklerinden biri olan WorldCom şirketinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu amaç doğrultusunda literatür taraması yapılmış ve çalışma beş bölüm olarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde karar vermede etkili olan şirketlerin finansal tablolarının öneminin açıklandığı giriş bölümü yer almaktadır. İkinci bölümde finansal dolandırıcılığın tanımı ve türleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde WorldCom şirketi ile ilgili yapılan literatür taraması sunulmuştur. Dördüncü bölümde WorldCom şirketinin tarihçesi, skandalın ortaya çıkışı ve etkileri ile skandala yönelik alınan önlemler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Beşinci bölümde ise sonuç ve değerlendirmeye yer verilmiştir.

2. Finansal Dolandırıcılığın Türleri

Finansal dolandırıcılık, mali kazanç elde etmek amacıyla yasa dışı yöntemlerin veya uygulamaların kasıtlı olarak kullanılması olarak tanımlanabilir (West & Bhattacharya, 2016: 47). Finansal dolandırıcılık; kredi kartı dolandırıcılığı, menkul kıymetler ve emtia dolandırıcılığı, finansal tablo dolandırıcılığı, sigorta dolandırıcılığı, ipotek dolandırıcılığı ve kara para aklama olmak üzere 6 başlıkta ele alınmaktadır (Gill vd., 2005; Zhou & Kapoor, 2011; West & Bhattacharya, 2016).

Kredi Kartı Dolandırıcılığı: Kredi kartlarının sahiplerine ulaşmadan önce ele geçirilmesi, kart kullanıcılarının kişisel bilgilerinin elde edilerek sahte kartların oluşturulması veya kartın klonlanarak posta, telefon ve internet aracılığıyla işlemler yapılması şeklinde gerçekleştirilmektedir (Bhattacharyya vd., 2011: 603). E-ticaret ve diğer birçok çevrimiçi site, çevrimiçi ödeme modlarının artmasıyla birlikte çevrimiçi dolandırıcılık riski ve kredi kartı dolandırıcılığı riskinde artış gözlemlenmiştir (Dornadula & Geetha, 2019: 631).

Menkul Kıymetler ve Emtia Dolandırıcılığı: Bir kişinin yanlış bilgilere dayanarak herhangi bir şirkete yatırım yapmak için kandırıldığı çeşitli yöntemleri ifade etmektedir (Ngai vd., 2011: 561). Başka bir ifadeyle, menkul kıymetler ve emtia dolandırıcılığı; piyasa manipülasyonu yoluyla hırsızlık, menkul kıymet hesaplarından hırsızlık ve elektronik dolandırıcılık olarak tanımlanmaktadır (West & Bhattacharya, 2016: 50-51). Günümüzde karşılaşılan en yaygın menkul kıymet ve emtia dolandırıcılıkları piyasa manipülasyonu ile gerçekleşmektedir. Menkul kıymetler ve emtia dolandırıcılığı; yüksek getirili yatırım dolandırıcılığı, Ponzi planı, piramit planı, Prime Bank planı, avans ücreti dolandırıcılığı, hedge fonu dolandırıcılığı, emtia dolandırıcılığı, döviz dolandırıcılığı, aracı kurum zimmetine geçirme ve gün sonu ticareti olmak üzere birçok farklı şekilde gerçekleştirilmektedir (FBI Mali Suçlar Raporu, 2007).

Finansal Tablo Dolandırıcılığı: Muhasebe döngüsü, bir işletmenin veya organizasyonun işlemlerini analiz etme, kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve raporlama prosedürlerini içermektedir. Muhasebe döngüsünün son ürünü olan finansal tablolar, bir şirketin finansal pozisyonunun ve periyodik performansının göstergesidir (Albrecht vd., 2015: 804). Bu nedenle finansal tablo dolandırıcılığı; bireyleri, kuruluşları ve toplumu olumsuz etkileyen bir dolandırıcılık türüdür. Finansal tablo dolandırıcılığı; (1) muhasebe kayıtlarının manipüle edilmesi, (2) mali tablolardaki işlemlerin, hesapların veya diğer önemli bilgilerin kasıtlı olarak ihmal edilmesi veya (3) işletme işlemlerini ölçmek, tanımak, raporlamak ve ifşa etmek için kullanılan muhasebe ilkelerinin, politikalarının ve prosedürlerinin yanlış uygulanması olmak üzere üç farklı açıdan ele alınabilir (Rezaee, 2005: 279; Zhou & Kapoor, 2011: 570).

Sigorta Dolandırıcılığı: Günümüzde sigorta şirketleri; sermaye tasarruflarının toplanması, biriktirilmesi ve yönetilmesi gibi temel işlevleri nedeniyle uluslararası finans piyasalarında çok önemli kurumsal yatırımcılar ve kilit oyuncular haline gelmiştir (Viaene & Dedene, 2004: 313). Sigorta dolandırıcılığı; kasıtlı hayali bir talepte bulunmak, bir talebe ekstra maddeler eklemek veya meşru haktan daha fazlasını elde etme niyetiyle dürüst olmamak olarak tanımlanabilir (Gill vd., 2005:73). Sigorta dolandırıcılığı genellikle sigorta şirketlerinin poliçe sahiplerinin aksine, iddia edilen kazaların gerçekten meydana gelip gelmediğini belirleyememesi durumunda ortaya çıkmaktadır (Okura, 2013: 120).

İpotek Dolandırıcılığı: İpotek dolandırıcılığı; mülkün değerinden hileli bir şekilde para çekmek için mülk değerlerinin yapay olarak artırılması suçudur (Carswell & Bachtel, 2009: 350). Başka bir ifadeyle ipotek dolandırıcılığı; genellikle bir krediyi finanse etmek, satın almak veya güvence altına almak için yanlış beyanların, yanlış tanımların veya eksikliklerin kasıtlı kullanımı olarak tanımlanmaktadır (Von Lampe, 2008: 302).

Kara Para Aklama: Kara para aklama; kirli paranın kaynağının değiştirilerek, kara parayı yasal göstermek ve daha sonra kullanılabilir, transfer edilebilir ve pazarlanabilir hale getirme faaliyetidir (He, 2010: 15). Kara para aklama, yasadışı paranın meşru parayla karıştırılarak meşru görünmesi sürecidir (Korejo vd., 2021: 725-726).

3. Literatür Taraması

WorldCom firmasıyla ilgili geçmişten günümüze kronolojik biçimde literatürdeki çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

Harmantzis (2004), araştırmasında WorldCom ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki telekomünikasyon hizmetleri sektörü hakkında ayrıntılı tartışma sunmaktadır. Altman'ın Z-Skor Modeli'nin büyük şirketlerin iflastan korunmak için uygulanabilirliğini tespit etmiştir.

Unerman & O'Dwyer (2004), Anthony Giddens'in teorilerini kullanarak Enron, WorldCom ve Andersen şirketlerinin 2001 ve 2002 yıllarındaki muhasebe ve denetim başarısızlıklarını analiz etmişlerdir. Araştırmada denetim ve muhasebe sistemlerine olan güvenin giderek azaldığı ve bununla ilişkili olarak kurumsal yatırım araçlarında yatırımcıların risk algılarının arttığını gözlemlemişlerdir.

Zekany vd., (2004), çalışmalarında WorldCom vakasının incelenmesinde birincil odak noktası olan finansal muhasebe sorunlarını belirleyerek muhasebe dolandırıcılığını önlemede iç kontroller, iç denetim, dış denetim ve denetim komitesi gibi güvenlik önlemlerine kısaca değinmişlerdir.

Akhigbe vd., (2005), WorldCom iflasının kurumsal yatırımcılar ve alacaklılar açısından finansal kuruluşlar üzerindeki değerlendirme etkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda WorldCom'un iflasına yol açan olaylar dizisinin, kurumsal yatırımcıların ve alacaklıların hisse senedi fiyatlarında çok az etkisi olduğu ancak büyük rakiplerin listelenmelerinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna varmışlardır.

Carcello vd., (2005), Enron ve WorldCom skandalları sırasında iç denetimdeki değişiklikleri, ilgili yasa koyucu, iç kontrol ve kurumsal yönetime odaklanmasını ele alarak analiz etmişlerdir. Yapılan analiz sonucunda; daha küçük şirketlerde daha büyük bütçe artışları, daha fazla finansal kaynağa (yani daha güçlü işletme nakit akışları) veya daha fazla likidite riski olan şirketlerde (yani daha düşük cari oranlar) daha büyük bütçe ve personel artışları ile iç denetimdeki değişiklikte sektör farklılıkları hakkında bazı kanıtlar elde etmişlerdir.

Reber & Gower (2006), Enron ve WorldCom şirketlerine ait basın bültenlerini web sitelerinden toplayarak incelemişlerdir. İnceleme sonucunda her iki şirketinde iyi bir iletişim stratejisi olmadığını tespit etmişlerdir. Araştırmada ayrıca hukuki ve halkla ilişkiler kriz iletişim stratejilerinin bulanıklaştığına dair ek kanıtlar sunmuşlardır.

Kuhn & Sutton (2006), WorldCom dolandırıcılığını yeniden ele alarak dolandırıcılık işlemlerinin erken tespiti için gerekli analitik izlemeyi sağlayacak bir sürekli güvence modeli tasarlamışlardır. Araştırmacılar geliştirdikleri modelden yararlanarak WorldCom yönetimi tarafından yürütülen temel dolandırıcılık yöntemlerini incelemişlerdir.

Özbirecikli (2006), çalışmasında denetçi tarafından kusurun tespit edilmesi, kusurun nedeni, sorumlusunun belirlenmesi ve kusurun düzeltilmemesi durumunda denetçinin görüşü Enron ve WorldCom gibi şirketlerin yolsuzluk vakalarını ele alarak raporlama sürecini kapsayan üç aşamalı bir model oluşturmuştur.

Soltani (2014), Enron, WorldCom ve HealthSouth Amerikan şirketleri ile Parmalat, Royal Ahold ve Vivendi Universal Avrupa şirketlerinin kurumsal başarısızlığının karşılaştırmalı analizini yapmıştır. Araştırmada vaka analizi dolandırıcılık perspektifi ile şirkete özgü özellikler (sahiplik yapısı) ve çevresel bağlam (medya ile akademik literatürdeki kapsam, düzenleyici ve kurumsal yönetim çerçeveleri) açısından ele alınmıştır. Analiz sonucunda, Avrupa ve ABD arasında siyasi kurumlar, yasalar ve düzenlemeler ile yönetim uygulamaları açısından büyük farklılıklar olmasına rağmen, şirketler arasında dolandırıcılık üçgeni perspektifinden yapılan analizde önemli benzerlikler de gözlemlenmiştir.

Yardımcıoğlu vd., (2015), Enron ve WorldCom şirketlerinin yolsuzluk vakaları ve muhasebe hileleri ile ilgili vakaları inceleyerek işletmeler açısından etik kurallarının belirlenmesi ve iç kontrol sisteminin oluşturulmasının önemini ortaya koymuşlardır.

Heracleous & Werres (2016), WorldCom ve Nortel Networks şirketlerinin uyumsuzlukları ve nihayetinde iflasa yol açan faktörleri derinlemesine bir vaka analizi ile incelemişlerdir.

Ndekugri & Twum-Danso (2019), WorldCom, Adelphia, Enron ve Tyco şirketlerinin etik sorunlarını muhasebe standartları ile ele almışlardır. Araştırmada; WorldCom, Adelphia, Enron ve Tyco şirketlerinin net gelirinin abartıldığı, CEO'lar ve CFO'lar tarafından şirket fonlarının kötüye kullanılmasına yol açan şirket giderlerinin eksik beyan edildiği ve şirketlerin muhasebe standartlarına aykırı davrandıkları tespit edilmiştir.

Ganschow vd., (2020), çalışmasında WorldCom dolandırıcılık vakasının ekonomik ve sosyal sonuçlarını ele almıştır. Araştırmada WorldCom skandalının günümüze kadar olan etkileri ekonomik teoriler ve pratik örnekler kullanılarak ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Çakalı (2022), ABD'de telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren ve dünya çapında önemli olan telekomünikasyon şirketlerinden WorldCom şirketinin iflasını kurumsal yönetimin kavramsal temellerini dikkate alarak vekâlet sorunu perspektifinde incelemiştir.

4. WorldCom Skandalının İncelenmesi

WorldCom skandalının incelenmesi; WorldCom şirketinin tarihçesi, skandalın ortaya çıkışı ve etkileri ile skandala yönelik alınan önemler olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

4.1. WorldCom Şirketinin Tarihçesi

WorldCom şirketinin geçmişi 1983 yılında Murray Waldron ve William Rector tarafından kurulan LDDS (Long-Distance Discount Service) isimli şirkete kadar uzanmaktadır. 1985 yılında Bernard Ebbers şirkete CEO olarak atanmıştır. LDDS şirketi, 1989 yılında Advantage Companies Inc. şirketini satın alarak ilk kez halka açılmıştır (Pandey & Verma, 2005: 55).

LDDS şirketi, 1993 yılında Resurgens Communications Group ve Metromedia Communications, 1994 yılında IDB Communications Group Inc., 1995 yılında Williams Telecommunications Group şirketlerini satın almıştır (Gershon & Alhassan, 2004: 10; Soltani, 2014: 262). LDDS şirketinin ismi 1995 yılında önce World Com daha sonra WorldCom olarak değiştirilmiştir. LDDS şirketi, 1996 yılında MFS Communications Company 1998 yılında MCI Communications, Brooks Fibre Properties, CompuServe ile ANS Communications Inc. şirketlerini satın alarak bünyesine katmıştır (Reber & Gower, 2006: 2019). MCI şirketiyle birleşmesinden sonra WorldCom şirketin adı MCI WorldCom olarak değiştirilmiştir. MCI WorldCom şirketi 1999 yılında SkyTel Communications şirketini satın alarak birleşme ve satın almalar yoluyla hızla büyüyen ABD'nin en büyük telekomünikasyon şirketlerinden biri olmuştur (Stonham, 1998: 323; Kaplan & Kiron, 2004: 9).

Skandalın yaşandığı 2002 yılına gelindiğinde ise Ebbers'in büyüme stratejisiyle WorldCom, yaklaşık 65 ülkede faaliyet gösteren ve Fortune 500 listesine göre telekomünikasyon sektörünün dördüncü büyük şirketi olan uluslararası bir şirket haline gelmiştir (Pandey & Verma, 2005: 51).

4.2. WorldCom Skandalının Ortaya Çıkışı ve Etkileri

WorldCom, agresif bir satın alma stratejisi uygulayarak çok sayıda şirketi satın alma işlemini başarıyla tamamlayıp, sadece ABD'nin değil dünyanın da internet veri trafiğini yöneten şirketlerden birisi olmuştur (Ebbers, 2012: 4). WorldCom yöneticileri, hisse senedi ve borç karşılığında satın almaya yönelik bir birleşme stratejisi benimsemişlerdir. WorldCom şirketinin hisse senedi, telekomünikasyon balonunun patlamasından önceki yıl olan Haziran 1999'da 64,51 dolara kadar yükselmiştir (Harmantzis, 2004: 6). WorldCom

şirketinin hisse senetlerinin kısa sürede değer kazanması büyüme stratejisi için gerekli kaynak temininde önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

4 Ekim 1999'da MCI WorldCom ve Sprint şirketleri birleşme kararı almışlardır. Ancak ABD ve Avrupa'daki düzenleyici kurumlar iki şirketin iş faaliyetlerinin büyük bir kısmının örtüşmesi ve bu durumun rekabet etkileri konusunda endişe verici olması nedeniyle Antitröst Yasası gereği tekelleşmenin önüne geçmek için bu birleşme kararını onaylamamışlardır (Pelcovits, 2004: 101). Telekomünikasyon sektöründe yaşanan hızlı teknolojik yenilik ve yeni hizmet geliştirme potansiyeli, yatırımcıların iştahının kabarmasına neden olmuştur (Kaplan & Kiron, 2004: 12). Sektörün yatırımcıların dikkatini çekmesiyle birlikte telekomünikasyon şirketleri büyük miktarda hisse senedi ihracına, borçlanma ve banka kredisi akışına yönelmişlerdir. Telekomünikasyon sektörü için abartının çok ileri gittiği anlaşıldığında ise sektörel beklentiler daha gerçekçi seviyelere dönmüş ve yatırımcılar çok daha ihtiyatlı hale gelmişlerdir. Telekomünikasyon balonunun patlamasının ardından şirketler ciddi şekilde tahrip edilmiş, bilançolar ve büyük miktarda kârsız sabit varlıklarla baş başa kalmışlardır (Lenain & Paltridge, 2003: 4). Telekomünikasyon şirketlerinin; borçlarının ve giderlerinin birikmesi, borsada internet balonunun patlamasına, şirketlerin satışlarında ve gelirlerinde azalma olması gibi sektörel birçok olumsuzluğun yaşanmasında etkili olmuştur (Henry, 2002; Cheng, vd 2003: 65). Yaşanılan sektörel olumsuzluklar nedeniyle 1999 yılında WorldCom'un gelir artışında yavaşlama başlamış, giderleri artmış ve buna bağlı olarak WorldCom'un hisse senedi fiyatları değer kaybetmiştir. WorldCom yöneticileri kazanç tahminlerini karşılamak amacıyla çeşitli hileli maliyet düşürücü ve gelir artırıcı muhasebe hileleri ile çöküşü 2002 yılına kadar geciktirmişlerdir (Kuhn & Sutton, 2006: 62).

WorldCom şirketinin en büyük gider kalemini, ağ tesislerine erişim için üçüncü taraflara ödenen hat maliyetleri oluşturmaktadır. WorldCom şirketi 1990 yılından beri üçüncü tarafların ağlarına erişim sağlamak için çok sayıda uzun vadeli kiralama sözleşmesi imzalamıştır. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri uyarınca bu maliyetlerin şirketin gelir tablosunda gider olarak kaydedilmesi gerekmektedir (D'Antonio, 2021: 94-95). Ancak WorldCom şirketinin, masraflarını hileli bir şekilde aktifleştirerek kaydetmesi Faiz, Amortisman ve Vergi Öncesi Kârın (FAVÖK) gerçek değerinden fazla hesaplanmasına sebep olmuştur (Zekany vd., 2004: 109). Analistler ve sektör gözlemcileri tarafından yakından takip edilen ve WorldCom'un en önemli performans göstergesi olan E/R oranı (hat maliyeti harcamaları/gelirler) üzerinde yanıltıcı bir etki oluşturmuştur (Kaplan & Kiron, 2004: 12).

WorldCom skandalının ortaya çıkışı ve WorldCom şirketinin sürdürülebilirliği konusunda endişeye işaret eden olaylar aşağıda kronolojik olarak sıralanmıştır (Akhigbe vd., 2005: 51);

- 6 Şubat 2002: Agresif muhasebe uygulamalarına ilişkin endişelerin oluşması,

- 1 Mart 2002: SEC'den muhasebe prosedürleri ve memurlara verilen kredilerle ilgili bilgi talebi yapılması,

- 3 Nisan 2002: Toplam iş gücünün %4 azaltılması,

- 22 Nisan 2002: Standard & Poor's ve Moody's kredi notunu düşürmesi,

- 30 Nisan 2002: WorldCom CEO'su Bernard Ebbers'in istifa etmesi,

- 9 Mayıs 2002: Standard & Poor's ve Moody's kredi notunu düşürmesi,

- 21 Mayıs 2002: Temettü ödemeleri ve iki takip hissesinin ortadan kaldırılması,

- 4 Haziran 2002: Varlık ve iş birimlerinin satışının yapılması,

- 25 Haziran 2002: 2001'den başlayarak beş çeyrekte 3,8 milyar dolarlık giderin hileli muhasebe kaydının çıkması,

- 1 Temmuz 2002: Rezerv hesaplarının iptali ile ilgili daha fazla dolandırıcılık belirtisi olması ve borç verenler WorldCom'a temerrüt nedeniyle derhal geri ödeme talep edebileceklerini bildirmesi,

- 19 Temmuz 2002: İflas başvurusunun bir sonraki iş gününde yapılması.

ABD'nin en büyük muhasebe skandallarından biri olan WorldCom skandalının yaşandığı dönemde WorldCom şirketi; IP ağları, kablosuz mesajlaşma, ticari uzak mesafe ve yerel ses hizmetleri, uluslararası iletişim hizmetleri, müşterilerin iletişim sistemlerinin tasarlanması ve yönetilmesi gibi uluslararası telekomünikasyon hizmetlerini sağlayıcısı konumunda olduğu bilinmektedir (Sadka, 2006: 452-453). Mart 2002'de ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC - Securities and Exchange Commission) WorldCom şirketinden; itiraz edilen faturalar ve satış komisyonları, toptan müşterilerle ilgili kazançları, birleşmeler için muhasebe politikaları, CEO'ya verilen kredileri, WorldCom'un bilgisayar sistemlerinin MCI ile entegrasyonu ve WorldCom'un Wall Street analistlerinin kazanç beklentilerini izlemesini içeren bir dizi finansal raporlama konusu hakkında veri talep etmiştir (Lyke & Jickling, 2002: 3). 25 Haziran 2002 yılında WorldCom şirketi 2001 yılı ve 2002 yılının ilk çeyreğindeki kazançlarını 3,8 milyar dolardan fazla abarttığını duyurmasının ardından 26 Haziran'da

ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) WorldCom şirketini büyük muhasebe dolandırıcılığıyla suçlamıştır (Pandey & Verma, 2005: 54).

WorldCom skandalının ortaya çıkmasıyla birlikte yapılan incelemede şirketin varlıkları, gelirleri ve giderlerinin gerçeği yansıtmadığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle WorldCom'un 2001 ve 2002'nin ilk çeyreğine ait finansal tablolarında açıkladığı kârın aslında var olmadığı ve şirketin bu dönemlerde zarar ettiği ortaya çıkmıştır (Giroux, 2008: 1205). 25 Haziran 2002'de WorldCom'un gerçekte yarım milyar dolarlık bir zararı olmasına rağmen 3 milyar dolarlık bir kâr beyan ederek finansal tablolarındaki rakamlarının hileli raporlandığı belirlenmiştir (D'Antonio, 2021: 98). Soruşturmadan sonra şirkete ait toplam 11 milyar dolarlık yanlış beyan olduğu tespit edilmiştir (Ashraf, 2011: 1). WorldCom şirketine ait SEC soruşturma raporundan yıllar itibarıyla elde edilen beyanlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: WorldCom Şirketinin Komisyona Yaptığı Dosyalamalardaki Yanlış Beyanlar

Komisyona Sunulan Form	Raporlanan Hat Maliyetleri	Raporlanan Gelirler (Vergiler ve Azınlık Payları Öncesi)	Gerçek Hat Maliyetleri	Gerçek Gelirler (Vergiler ve Azınlık Payları Öncesi)
3. Q. 2000	3,867 milyar \$	1,736 milyar \$	4,695 milyar \$	908 milyon \$
2000	15,462 milyar \$	7,568 milyar \$	16,697 milyar \$	6,333 milyar \$
1. Q. 2001	4,108 milyar \$	988 milyon \$	4,879 milyar \$	217 milyon \$
2. Q. 2001	3,73 milyar \$	159 milyon \$	4,29 milyar \$	401 milyon \$ zarar
3. Q. 2001	3,745 milyar \$	845 milyon \$	4,488 milyar \$	102 milyon \$
2001	14,739 milyar \$	2,393 milyar \$	17,754 milyar \$	622 milyon \$ zarar
1. Q. 2002	3,479 milyar \$	240 milyon \$	4,297 milyar \$	578 milyon \$ zarar

Kaynak: SEC Soruşturma Raporu, 31 Mart 2003.

26 Haziran 2002'de ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC), yapılan inceleme sonucunda WorldCom şirketine dolandırıcılık davası açarak; şirketin varlıklarını elden çıkarmasını, belgeleri imha etmesini ve üst düzey yöneticilere olağanüstü ödemeler yapmasını engellemek için bir mahkeme kararı çıkartmıştır (Lyke & Jickling, 2002: 1).

4.3. WorldCom Skandalına Yönelik Alınan Önlemler

Kurumsal yönetimin amacı, şirketin hissedarlarını ve paydaşlarını korumak, şirketin uzun vadeli varlığını güvence altına almak, şirketlerin faaliyetlerini belirli ilkeler ışığında sağlıklı bir şekilde yürütmesini sağlamak

ve kurumsal skandalları önlemektir (Çakalı, 2022: 28). WorldCom skandalı ile birlikte kurumsal yönetimin önemi dikkate alınarak Enron, WorldCom, Xerox gibi Amerikan şirketlerinde meydana gelen usulsüzlüklerin tekrarını önlemek amacıyla, 2002'de ABD'de Sarbanes-Oxley (SOX) yasası çıkartılmış olup, bu yasa adli muhasebenin bir meslek olarak gelişiminde ve yer edinmesinde bir dönüm noktası olmuştur (Çabuk & Yücel, 2012: 31). Sarbanes-Oxley yasasının içeriğinde aşağıda verilen hükümler yer almaktadır (Gornik-Tomaszewski & McCarthy, 2005: 16-18):

- Kamu Şirketleri Muhasebe Denetim Kurulu'nun (PCAOB) kurulması,
- Halka açık şirketleri denetleyen muhasebe firmaları için kayıt zorunluluğu,
- Halka açık şirketlerin denetimleri için standart belirlemesi,
- PCAOB'ye kayıtlı denetim firmalarının faaliyetlerinin düzenli olarak denetlenerek yasa ve standartlara aykırılık ihtimalinin araştırılması,
- Şirket yönetimine değil dış denetçiler aracılığıyla şirket yönetim kurulunun denetim komitesine rapor sunulması,
- Dış denetçisi tarafından sağlanan tüm hizmetlerin denetim komitesi tarafından onaylanması,
- Dış denetçinin denetim müşterilerine belirli denetim dışı hizmetler sunmasının yasaklanması,
- Denetim ortaklarının rotasyonu ve denetçilerin müşteri istihdamının kısıtlanması,
- Yönetim tarafından mali raporlamaya ilişkin iç kontrol yapısı ve prosedürlerinin etkinliğine ilişkin değerlendirmeler ve beyanlar verilmesi,
- Şirketin mali tablolarının doğruluğuna ilişkin şirketin CEO'su ve CFO'su tarafından onay verilmesi.

Sarbanes-Oxley yasası ile hisseleri borsada işlem gören şirketlere ait sunulan finansal bilgilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin artırılmasının yanı sıra hileli işlemlerin cezalandırılması ve kurumsal skandalların önlenmesi hedeflenmiştir (Coates, 2007: 91; Kecskés, 2016: 27). Başka bir ifadeyle SOX yasası; üst düzey yönetimin kuralları esnetmesi, yetersiz iç kontrol yapısı, yetersiz bağımsız denetim, görev ayırımına uyulmaması vb. durumlarda iç ve dış denetçileri, üst düzey yönetimi ve diğer ilgili tarafların denetim ve yasal uygulanabilirlik kazanmaları sağlaması konusunda bir düzen oluşturmaktadır (Moeller, 2014: 1).

5. Sonuç

Finansal tablolar; şirketlerin performansını belirlemek, gelecekte sağlayabileceği getiriye tahmin etmek ve şirketleri değerlendirmek için kullanılmaktadır. Bu nedenle şirketlerin finansal tablolarındaki hesapların doğruluğu işletme sahipleri ve yöneticiler başta olmak üzere çalışanlar, hissedarlar, yatırımcılar, kreditorler, araştırmacılar gibi finansal bilgi kullanıcıları için oldukça önemlidir. Bilindiği üzere finansal tablo dolandırıcılığı; satış gelirini ve net geliri artırmak için kayıtların bilerek tahrif edilmesi şeklinde tanımlamak mümkündür. Şirketler gelirleri artırma, giderleri azaltma, kurumsal varlıkların değerini artırma ve yükümlülükleri azaltma yoluyla finansal manipülasyon yapabilirler. Bu araştırmada, finansal tablo dolandırıcılığının en iyi örneklerinden biri olan WorldCom skandalı hakkında literatür taraması yapılarak skandalın değerlendirilmesi amaçlanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- Finansal tablo dolandırıcılığı üst yönetim baskısıyla gerçekleştirilebilir. Beresford vd. (2003), üst yönetimden gelen baskıların, şirket içinde dürüstlük, doğruluk veya etik kuralların ihlal edildiği agresif ve rekabetçi bir şirket kültürü oluşmasına neden olduğunu vurgulamışlardır.

- Hileli finansal raporlama yoluyla şirketin finansal durumu farklı gösterilebilir. Sadka (2006), hileli finansal raporlamanın, WorldCom'un hisse senetlerinin aşırı fiyatlandırılmasına, şirketin aşırı borçlanmasına, iflastan kaçınmasına ve düşük faizli borç bulmasında etkili olduğunu ifade etmiştir.

- İşletmelerde kurumsal yönetim sürecinin tamamlanamaması da işletmelerin başarısızlığında önemlidir. Romar ve Calkins (2006), WorldCom şirketinin satın alma yoluyla büyüme stratejileri, kıdemli yöneticilerin kredi kullanımları, muhasebe suistimalleri ve hileli işlem kayıtları bir bütün olarak başarısız kurumsal yönetimin bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

- Girişimcilerin, işletmelerini profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmesi için yönetimi devretmeleri de şirketlerin başarısızlığında etkili olmaktadır. Çakalı (2022), yöneticilerin kişisel çıkarlarını ön planda tutarak şirketi yönetmesinin neden olduğu vekalet sorununun, şirketin iflasında etkili olduğunu tespit etmiştir.

- Şirketlerin iç kontrol mekanizmalarının etkin olmaması başarısızlıklarına yol açabilmektedir. Herath ve Freeman (2012), şirketin zayıf kurumsal yönetimden kaynaklanan iç kontrol uygulamalarının eksikliğinin kurumsal başarısızlıkların başlıca nedeni olarak kabul edildiğini belirtmişlerdir.

- Yöneticilerin ve çalışanların, kişisel çıkar sağlamak için yanıltıcı bilgi vermeleri veya aktarılması gereken bilgileri iletmemeleri nedeniyle finansal bilgi kullanıcılar yanlış kararlar alabilirler. Ganschow vd. (2020), dolandırıcılığın bir yandan üst düzey yöneticilerin kişisel çıkarlarına dayalı yanlış kararlar vermesi diğer yandan da gelir elde etmek isteyen Wall Street analistlerinin kasıtlı olarak yanlış bilgi vermesiyle ortaya çıkan örgütsel davranıştan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

- Hisse değeri artan şirketler, bu durumu iç kaynak olarak kullanabilirler. Romar ve Calkins (2006) ile Beresford vd. (2003), WorldCom şirketinin sürekli artan hisse senedi fiyatlarının satın alma yoluyla büyümenin finansmanında şirkete iç kaynak oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

- Başarısız olan veya yolsuzluk skandalları ile gündeme gelen işletmelerin paydaşları da bu durumdan olumsuz etkilenirler. Gershon ve Alhassan (2004), WorldCom skandalı ile bankaların, emeklilik fonlarının, yatırım fonlarının ve Bank of America, Citigroup, Deutsche Bank ve JP Morgan Chase gibi diğer finansal hizmet şirketlerinin de kaybedenler arasında yer aldıklarını tespit etmişlerdir.

Şirketlerin faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmeleri; piyasaların, ülke ekonomilerinin ve finansal sistemin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. Şirketler nakit akışı sağlamak ve kâr elde etmek için hileli finansal tablolar düzenlemek yerine yenilikçi bir iş stratejisi geliştirerek varlıklarını sürdürebilirler. Araştırmadan elde edilen sonuçlar bir bütün olarak ele alınıp değerlendirildiğinde, WorldCom skandalının iki önemli sonucu olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan ilki, finansal bilgi kullanıcıları için finansal raporlama sürecinin güvenilirliğinin öneminin vurgulanmasıdır. İkincisi ise, finansal raporlama sürecinde yöneticilerin, denetçilerin, düzenleyicilerin ve analistlerin üstlendikleri rollerinin sürece etkisinin belirlenmesidir.

Kaynakça

- Akhigbe, A., Martin, A. D., & Whyte, A. M. (2005). Contagion effects of the world's largest bankruptcy: the case of WorldCom. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 45(1), 48-64.
- Albrecht, C., Holland, D., Malagueño, R., Dolan, S., & Tzafirir, S. (2015). The role of power in financial statement fraud schemes. *Journal of Business Ethics*, 131, 803-813.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (2002). Consideration of fraud in a financial statement audit. In AICPA (Eds.), *Statement on Auditing Standards*, No.99, New York:Author.
- Ashraf, J. (2011). The accounting fraud at WorldCom the causes, the characteristics, the consequences, and the lessons learned. <https://stars.library.ucf.edu/honorstheses1990-2015/1107/>
- Beresford, D. R., Katzenbach, N., & Rogers, C. (2003). Report of investigation by the special investigative committee of the board of directors of WorldCom, Inc. *Clinton, Miss.: Worldcom Incorporated*.
- Bhattacharyya, S., Jha, S., Tharakunnel, K., & Westland, J. C. (2011). Data mining for credit card fraud: A comparative study. *Decision Support Systems*, 50(3), 602-613.
- Carcello, J. V., Hermanson, D. R., & Raghunandan, K. (2005). Changes in internal auditing during the time of the major US accounting scandals. *International Journal of Auditing*, 9(2), 117-127.
- Carswell, A. T., & Bachtel, D. C. (2009). Mortgage fraud: A risk factor analysis of affected communities. *Crime, Law and Social Change*, 52, 347-364.
- Cheng, J. Z., Tsyu, J. Z., & Hsiao-Cheng, D. Y. (2003). Boom and gloom in the global telecommunications industry. *Technology in Society*, 25(1), 65-81.
- Coates IV, J. C. (2007). The goals and promise of the Sarbanes–Oxley Act. *Journal of Economic Perspectives*, 21(1), 91-116.
- Çabuk, A., & Yücel, E. (2012). Adli muhasebecilik mesleği ve Türkiye’de uygulanabilirliğine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (54), 27-50.
- Çakalı, K. R. (2022). Agency problem in corporate governance: worldcom case. *İşletme*, 3(1), 15-31.
- D’Antonio, R. (2021). The WorldCom fraud under the COSO framework analysis. <http://dspace.unive.it/handle/10579/19791>
- Dornadula, V. N., & Geetha, S. (2019). Credit card fraud detection using machine learning algorithms. *Procedia Computer Science*, 165, 631-641.
- Ebbers, B. (2012). Ebbers, B. (2012). The Fall of WorldCom and the Rise of Corporate Whistleblowing. *Business Government and Society*.

- FBI (2007), Federal Bureau of Investigation, Financial Crimes Report to the Public Fiscal Year, Department of Justice, United States, https://www.fbi.gov/stats-services/publications/fcs_report2007
- Ganschow, K., Kulemann, L., Ripp, F., & Zastrow, L. (2020). What do we know about the financial consequences of the WorldCom accounting scandal?. *Management Studies*, 10(2), 39-49.
- Gershon, R. A., & Alhassan, A. D. (2004, May). AOL Time Warner & World-Com Inc. Corporate Governance and Diffusion of Authority. In *Ponencia presentada en la 6th World Media Economics Conference, Montreal, Canada*.
- Gill, K. M., Woolley, A., & Gill, M. (2005). Insurance fraud: the business as a victim?. In *Crime At Work: Studies in Security and Crime Prevention*, London: Palgrave Macmillan UK.
- Giroux, G. (2008). What Went Wrong?: Accounting Fraud and Lessons from the Recent Scandals. *Social Research: An International Quarterly*, 75(4), 1205-1238.
- Gornik-Tomaszewski, S., & Mccarthy, I. N. (2005). Response to corporate fraud in the United States and Europe. *Review of Business*, 26(2), 15.
- Harmantzis, F. (2004). Inside the Telecom Crash: Bankruptcies, Fallacies and Scandals-a Closer Look at the Worldcom Case. (March 30, 2004).
- Hastuti, T. D. (2015). Manipulation detection in financial statements. *International Journal of Humanities and Management Sciences (IJHMS)*, 3(2), 222-229.
- He, P. (2010). A typological study on money laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 13(1), 15-32.
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383.
- Henry, S. (2002). *The Dinner Club: How the Masters of the Internet Universe Rode the Rise and Fall of the Greatest Boom in History*. Simon and Schuster.
- Heracleous, L., & Werres, K. (2016). On the road to disaster: Strategic misalignments and corporate failure. *Long Range Planning*, 49(4), 491-506.
- Herath, S. K., & Freeman, S. E. (2012). Corporate governance: a research analysis. *African Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 1(1), 87-100.
- Kaplan, R. S., & Kiron, D. (2004). *Accounting fraud at WorldCom (9-104)*. MA: Harvard Business School.
- Kecskés, A. (2016). The Sarbanes-Oxley act from a legislative viewpoint. *The Theory and Practice of Legislation*, 4(1), 27-43.
- Korejo, M. S., Rajamanickam, R., & Md. Said, M. H. (2021). The concept of money laundering: a quest for legal definition. *Journal of Money Laundering Control*, 24(4), 725-736.

- Kuhn, J. R., & Sutton, S. G. (2006). Learning from WorldCom: Implications for fraud detection through continuous assurance. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 3(1), 61-80.
- Lenain, P., & Paltridge, S. (2003). After the telecommunications bubble. <https://www.oecd-ilibrary.org/content/paper/311813664474>
- Lyke, B., & Jickling, M. (2002). WorldCom: The accounting scandal. In Congressional Research Service Report for Congress, August, 29, 1-6.
- Moeller, R. R. (2004). Sarbanes-Oxley and the New Internal Auditing Rules. John Wiley&Sons
- Ndekugri, A., & Twum-Danso, E. (2019). Curbing corporate scandals for global business success. *Journal of Finance, Accounting and Management*, 10(1), 1-8.
- Ngai, E. W., Hu, Y., Wong, Y. H., Chen, Y., & Sun, X. (2011). The application of data mining techniques in financial fraud detection: A classification framework and an academic review of literature. *Decision Support Systems*, 50(3), 559-569.
- Okura, M. (2013). The relationship between moral hazard and insurance fraud. *The Journal of Risk Finance*, 14(2), 120-128.
- Ögüt, H., Aktaş, R., Alp, A., & Doğanay, M. M. (2009). Prediction of financial information manipulation by using support vector machine and probabilistic neural network. *Expert Systems with Applications*, 36(3), 5419-5423.
- Özbirecikli, M. (2006). Bağımsız denetçinin müşteri firmanın yolsuzluk eylemi karşısındaki tutumu: Şirket yolsuzluk vakaları ve yasal düzenlemeler çerçevesinde bir inceleme. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, (18), 1-18.
- Pandey, S. C., & Verma, P. (2005). Organizational decline and turnaround: insights from the Worldcom case. *Vision*, 9(2), 51-65.
- Pelcovits, M. D. (2004). The Long Distance Industry: One Merger Too Many? MCI WorldCom and Sprint (2000). *The Antitrust Resolution: Economics, Competition, and Policy*, 101-127.
- Ravisankar, P., Ravi, V., Rao, G. R., & Bose, I. (2011). Detection of financial statement fraud and feature selection using data mining techniques. *Decision Support Systems*, 50(2), 491-500.
- Reber, B. H., & Gower, K. K. (2006). Avow or Avoid? The Public Communication Strategies of Enron and WorldCom. *Journal of Promotion Management*, 12(3-4), 215-239.
- Rezaee, Z. (2005). Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting*, 16(3), 277-298.
- Romar, E. J., & Calkins, M. (2006). Worldcom case study update. University of Massachusetts-Boston, 9, 2016.

- Sadka, G. (2006). The economic consequences of accounting fraud in product markets: Theory and a case from the US telecommunications industry (WorldCom). *American Law and Economics Review*, 8(3), 439-475.
- Santos, J. P. F. D., Pires, A. M. M., & Fernandes, P. O. (2018). The importance to financial information in the decision-making process in company's family structure. *Contaduría y administración*, 63(SPE2), 1091-1113.
- Soltani, B. (2014). The anatomy of corporate fraud: A comparative analysis of high profile American and European corporate scandals. *Journal of Business Ethics*, 120, 251-274.
- Stonham, P. (1998). Takeover frenzy in telecoms: the case of MCI WorldCom.: Part one: competitive strategies. *European Management Journal*, 16(3), 318-326.
- Trussel, J. (2003). Assessing Potential Accounting Manipulation: the Financial Characteristics of Charitable Organizations with Higher than Expected Program-Spending Ratios. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 32(4), 616-634.
- Unerman, J., & O'Dwyer, B. (2004). Enron, WorldCom, Andersen et al.: a challenge to modernity. *Critical Perspectives on Accounting*, 15(6-7), 971-993.
- Viaene, S., & Dedene, G. (2004). Insurance fraud: Issues and challenges. *The Geneva Papers on Risk and Insurance-Issues and Practice*, 29, 313-333.
- Von Lampe, K. (2008). Mortgage fraud and organized crime in Canada: strategic intelligence brief. *Trends Organ Crim II*, 301-308. <https://doi.org/10.1007/s12117-008-9040-2>
- Wang, B., & Zheng, S. (2023). Public information manipulation in the financial market. *Finance Research Letters*, 51, 103463.
- West, J., & Bhattacharya, M. (2016). Intelligent financial fraud detection: a comprehensive review. *Computers & Security*, 57, 47-66.
- Yardımcıoğlu, M., Koca, N., Günay, Y., & Kocamaz, H. (2015). Yolsuzluk, muhasebe hileleri ve örnekleri. *Kabramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 171-188.
- Zekany, K. E., Braun, L. W., & Warder, Z. T. (2004). Behind closed doors at WorldCom: 2001. *Issues in Accounting Education*, 19(1), 101-117.
- Zhou, W., & Kapoor, G. (2011). Detecting evolutionary financial statement fraud. *Decision Support Systems*, 50(3), 570-575.